Työ- ja elinkeinoministeriö
Arbets- och näringsministeriet

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle

29.11.2021 VN/24984/2020

TYÖ- JA ELINKEINOMINISTERIÖN TÄYDENNYS AIEMPAAN VASTINEESEEN

HE EDUSKUNNALLE TYÖNHAKIJAN PALVELUPROSESSIN JA ERÄIDEN TYÖTTÖMYYSETUUDEN SAAMISEN EDELLYTYSTEN UUDISTAMISTA KOSKEVAKSI LAINSÄÄDÄNNÖKSI (HE 167/2021 VP, NS. POHJOISMAINEN TYÖVOIMAPALVELUIDEN MALLI)

Työelämä- ja tasa-arviovaliokunta on pyytänyt, että työ- ja elinkeinoministeriö täydentää valiokunnalle aiemmin annettua vastinetta siten, että työnhakijan määrällinen työnhakuvelvollisuus voitaisiin jättää asettamatta, jos haettavia työmahdollisuuksia ei ole. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että hakuvelvollisuuden määrä voitaisiin alentaa nollaksi. Tämä olisi kuitenkin eri asia kuin hallituksen esityksessä esitetty työnhakuvelvollisuuden asettamatta jättäminen (ehdotettu julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain 3 luvun 7 §).

Hallituksen esityksessä hakuvelvollisuuden alentaminen olisi tarkoittanut sitä, että työnhakijan olisi tullut tarkastelujaksolla hakea yhtä, kahta tai kolmea työmahdollisuutta (täyden työnhakuvelvollisuuden sijasta, joka esityksen mukaan olisi ollut neljän työmahdollisuuden hakeminen kuukauden tarkastelujaksolla).

Työ- ja elinkeinoministeriö esittää, että valiokunnan tarkoittama muutos voitaisiin tehdä muuttamalla hallituksen esityksessä esitettyä julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain 3 luvun 3 §:n 3 momenttia seuraavasti:

3 luku Työnvälitys

3 §

Työnhakuvelvollisuus

Jos työ- ja elinkeinotoimisto arvioi, ettei tarkastelujakson aikana ole haettavissa neljää sellaista työmahdollisuutta, johon työnhakija voisi työkokemuksensa, koulutuksensa ja muun osaamisensa sekä työkykynsä ja hänellä mahdollisesti oleva työttömyysturvalain 2 a luvun 8 §:ssä tarkoitettu ammattitaitosuoja huomioon ottaen työllistyä, tarkastelujaksolla haettavien työmahdollisuuksien määrää alennetaan, **tai jos haettavissa olevia työmahdollisuuksia ei ole lainkaan, työllistymissuunnitelmaan ei sisällytetä työnhakuvelvollisuutta**. ~~voidaan alentaa.~~ Työnhakuvelvollisuuden alentamisen perusteista säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

Valiokunta on pyytänyt työ- ja elinkeinoministeriöltä myös luonnosta muutoksen perusteluksi. Ministeriö ehdottaa seuraavaa:

Hallituksen esityksessä esitetyn julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain 3 luvun 4 §:n mukaan työnhakuvelvollisuutta voisi täyttää monella eri tavalla. Esimerkiksi etätyö ja yrittäjänä tehtävä työ voivat mahdollistaa työnteon myös silloin, kun omalla asuinseudulla ei ole työnhakijalle sopivia työmahdollisuuksia. Mainitun lain 3 luvun 3 §:n 3 momenttia täydennettäisiin kuitenkin siten, että työnhakuvelvollisuus voitaisiin poikkeuksellisesti jättää asettamatta, jos haettavia työmahdollisuuksia ei ole lainkaan. Harkittaessa asettamatta jättämistä tämän säännöksen perusteella otettaisiin huomioon samat seikat kuin alennettaessa määrällistä työnhakuvelvollisuutta. Esimerkiksi oman alan työmahdollisuuksien puuttuminen ei olisi peruste jättää velvollisuutta asettamatta, jos työnhakijalla ei ole työttömyysturvalaissa tarkoitettua ammattitaitosuojaa ja muita sopivia työmahdollisuuksia olisi haettavissa.

Hakuvelvollisuuden jättäminen asettamatta julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain 3 luvun 3 §:n 3 momentin perusteella olisi poikkeuksellista, ja asiaa harkittaisiin kunkin työnhakijan kohdalla yksilöllisesti ja kunkin työnhakuvelvollisuuden tarkastelujakson osalta erikseen. Viimeksi mainittu olisi perusteltua, koska työnhakijan tilanne ja tilanne työmarkkinoilla voi muuttua. Se ei olisi mahdollista, että yksilöllisen harkinnan sijasta esimerkiksi kaikkien alueen työnhakijoiden kohdalla katsottaisiin kategorisesti, ettei työmahdollisuuksien hakeminen ole mahdollista.

Jos työnhakuvelvollisuutta ei aseteta, työllistymissuunnitelmassa tulisi sopia toimista, jotka parantavat työnhakijan työmarkkinavalmiuksia. Tarkoituksena on estää tilanteet, joissa työttömyys pitkittyy. Perustuslaissa turvataan työnhakijan oikeus valita asuinpaikkansa. Vaikka työnhakijalle ei tästä syystä asetettaisi työnhakuvelvollisuutta edellä kerrotulla tavalla, häntä tulisi kuitenkin tukea ja ohjata työnhakukeskusteluissa ja täydentävissä työnhakukeskusteluissa työmahdollisuuksien etsimiseen alueellisesti laajemmin, kuin mihin hänellä olisi velvollisuus työttömyysetuuden saamisen edellytyksenä. Näin tulisi toimia aina tarjottaessa työnhakijalle tukea työnhakuun, mutta asian merkitys korostuisi silloin, kun työnhakijalle ei ole asetettu työnhakuvelvollisuutta.

Mahdollisuus jättää työnhakuvelvollisuus asettamatta edellä tarkoitetulla tavalla koskisi myös niitä tilanteita, joissa työnhakija on esimerkiksi osa-aikatyössä tai koulutuksessa. Tämä toteutuisi julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain 3 luvun 6 §:n 1 ja 3 momenttiin hallituksen esityksessä ehdotetuilla viittauksilla 3 luvun 3 §:ään.

Jos työnhakija ei ole täyttänyt työnhakuvelvollisuuttaan ja hakuvelvollisuuden tarkastelujakso on ehtinyt päättyä, työnhakijan työttömyysturvaoikeutta koskevan asian käsittelyn yhteydessä voitaisiin ottaa huomioon, jos työnhakuvelvollisuutta ei olisi tullut asettaa. Näissä tilanteissa työnhakijalle ei asetettaisi korvauksetonta määräaikaa tai työssäolovelvoitetta. Asiasta säädettäisiin hallituksen esityksessä ehdotetussa työttömyysturvalain 2 a luvun 12 §:n 1 kohdassa.

Laati: hallitusneuvos Timo Meling